

Микола Вінграновський. "Ходімте в сад...", "Сама собою річка ця тече...", "Бабунин дощ"

Дідур С.О.,
учитель Первомайської ЗОШ І-ІІІ ст. № 17 ім.
Миколи Вінграновського

5 клас, література рідного краю

Тема. Микола Вінграновський. "Ходімте в сад...", "Сама собою річка ця тече...", "Бабунин дощ".

Мета. Ознайомити учнів із життєвим і творчим шляхом М. Вінграновського; навчати дітей виразно та вдумливо читати поезії, коментувати художні описи природи, усвідомлювати значення образного слова для вираження почуттів; формувати власне розуміння поняття "Батьківщина", виховувати любов до рідного краю, розуміння того, що батьки — найрідніші люди для дитини.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: презентація PowerPoint, підручник, картки самооцінки, таблиця, репродукції картин А. Антонюка: "На чистій воді", "Лампада над Синюхою", уривки фільму "Повість полум'яних літ".

*...Той любов'ю повниться до світу,
Хто рідну землю має над собою...*

М.Вінграновський

Перебіг уроку

Коментар епіграфа

Учитель: Автор цих слів – відомий український поет Микола Вінграновський. Його називають чарівником слова. Твори Миколи Степановича для дітей – це чарівний світ, де легко та просто народжується казка, де живуть її добрі герої, де природа оживає та дивує й захоплює людину.

І. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок

Учитель. Микола Степанович – чудовий митець пейзажів. Сьогодні ваші однокласники поспілкувалися з хмаринкою. Давайте підслухаємо їхню розмову!

1. Інсценізація вірша М.Вінграновського "Молоденька хмаринка"

Хлопчик. Молоденька хмаринка
Шука в небі хатинку —
Та у небі її не знайдеш.

Дівчинка. Молоденька хмаринко,
Нема в небі хатинки,
То ж куди ти, хмаринко, підеш?

Хмаринка. Зиму де зимувати,
Літо де літувати
Та і як тоді жить, як на те?

Хлопчик. Молоденька хмаринко,
Йди до нас у хатинку —
Під вікном у нас вишня цвіте.

Дівчинка. Цвіте зранку кульбаба,
Цвіте жовта троянда,
І жовтеньким курчатка цвітуть.

Разом. Будеш їх поливати,
Будеш їх напувати,
А вони тобі щастя дадуть

Бесіда за питаннями:

- Чи сподобався вам вірш і чим саме?
- Чи знаєте ви вірші про природу?

Учитель. Відчуття прекрасного світу дитинства та природи дано не кожному, а лише тим людям, які наділені здібностями помічати навколо себе деталі, що непомітні іншим. Такий талант, яскравий і неповторний, мав Микола Вінграновський.

II. Мотиваційний компонент уроку.

III. Засвоєння нових знань, умінь, навичок

1. Розповідь про життя та творчість М. Вінграновського (групи дослідників)

Географи "Карта життя Миколи Вінграновського"

Географічні точки: Миколаївщина (м. Первомайськ), Київ, Москва.

Народився М.С.Вінграновський на півдні України – на Миколаївщині. Миколаївщина – це частина України, де переплітається небо зі степом, а степ – з Південним Бугом. Змалечку тільки й бачив степ, а став дорослим – побачив ліси і ріки...

Біографи

Повідомлення

М.С.Вінграновський народився 7 листопада 1936 року на Богополі, у м. Первомайськ, Миколаївської області. Спершу в долю Миколи увірвалася війна та важкі повоєнні роки. Він ріс самостійним, допитливим, змалку хотів стати актором. Микола Вінграновський навчався і закінчив школу та Всесоюзний державний інститут кінематографії (м. Москва). Працював на Київській кіностудії імені О.Довженка.

26 травня 2004 року на 68 році життя серце видатного письменника, кіноактора і режисера, лауреата Національної премії України імені Т.Г.Шевченка, премії Фондації Антоновичів (США), літературної премії «Благовіст», премії імені В.Вернадського та О.Довженка, заслуженого діяча мистецтва, одного із славної когорти поетів-шістдесятників М.С.Вінграновського перестало битися.

Літератори

Писати поезії М.Вінграновський почав ще в юності. У 1961 році "Літературна газета" опублікувала його доробок із 15-ти віршів.

Збірки віршів, які виходили за життя автора: "Атомні прелюди" (1962), "Сто поезій" (1967), "Поезії" (1971), "На срібнім березі" (1978), "Київ" (1982), "Губами теплими і оком золотим" (1984), "Вибрані твори" (1986), "Цю жінку я люблю" (1990), "З обійманих тобою днів" (1993), "Любово, не прощавай!" (1996).

Вірші та прозові твори Миколи Вінграновського **для дітей** включені до таких збірок: "Андрійко-говорійко" (1971), "Мак" (1973), "Літній ранок" (1976), "Первінка" (1977), "Літній вечір" (1979), "Ластівка біля вікна" (1981), "На добраніч" (1983), "Кінь на вечірній зорі" (1987), "Северин Наливайко" (1996), "Козак Петро Мамарига" (2001), "Сіроманець" (2001), "Іде кіт через лід" (2003).

Микола Вінграновський – автор **прозових творів:** "Світ без війни" (1958), "Президент" (1960), "Сіроманець" (1977), "Гусенятко" (1978), "Літо на Десні" (1983), "Низенько пов'язана" (1985), "В глибині дощів" (1985), "П'ять повістей" (1987), "Чотирнадцять столиць України" (1996), "Манюня" (2003).

Кінематографи (урибки з фільму "Повість полум'яних літ")

Микола Степанович зіграв цікаві ролі в 4-х художніх фільмах. Найвідоміша – образ Івана Орлюка у фільмі "Повість полум'яних літ" (1961, сценарій О. Довженка). Цей фільм отримав нагороди міжнародних фестивалів у Каннах, Лондоні та Лос-Анджелесі. Микола Вінграновський як режисер, сценарист 5-ти художніх та 8-ми документальних фільмів.

Микола Вінграновський був першим президентом міжнародного ПЕН-клубу, що репрезентує українську літературу у світовому масштабі.

Робота з текстами віршів

"Ходімте в сад..."

Учитель. Найулюбленіша пора року Миколи Степановича — весна, тому він любив приїздити до рідного дому навесні, коли розквітали вишні. На основі побаченого й почутого Вінграновський витворив художній світ, у якому природа натхненно одухотворена. У творах поета звірі, птахи, рослини думають і переживають, радіють життю та захоплюються тайною світу. Настав час заглянути до поетичного саду митця.

1. Читання вірша вчителем "Ходімте в сад..."

2. Ланцюжкове читання вірша учнями.

3. Бесіда за запитаннями.

- Діти, про який сад іде мова у вірші? *(Це - людська душа, яка неповторна, виняткова. Це - сад-дім, де живе родина-народ, де всім затишно й цікаво.)*
- Як змальовує автор природу у вірші? *(Вона жива, як людина. Красива, корисна, і людині треба навчитись жити в гармонії з природою).*
- Знайдіть у цьому вірші порівняння.

4. Завдання пошуково-дослідницького характеру.

Запишіть відомі вам художні засоби, які автор використовує у вірші.

Художні засоби	Приклади
Епітети	Маленька (річечка); гомінлива (доля) та ін.
Зменшено-пестливі слова	Маленька, дочечка, дитинко, річечка та ін.
Порівняння	Вузенька, як долоня
Метафори	Сонна тиша; сива колискова; спить зоря; солодкі хмарини; цвіте над нею небо здоровенно та ін.
Звертання	Моя дитино золота; моя тривого кароока
Авторські неологізми	Стежкоюблука та бульбохата

Учитель. Отже, ви ще раз переконалися, що наша мова багата. Вона схожа на маленьку річку. У маленьких – вона маленька, з кожним наступним роком життя стає все повноводіша й повноводіша, переростає у велику річку – річку любові до життя, до своїх рідних, до батьківщини й Батьківщини.

"Сама собою річка ця тече..."

1. Самостійне читання вірша учнями "Сама собою річка ця тече..."

2. Бесіда за запитаннями

- Як ви вважаєте, про яку річку пише М.Вінграновський?
- Чому маленька синя донечка-річка ще не має імені? *(Можливо, ще не зробила чогось суттєвого у житті).*

- Чим для ліричного героя є ця річечка? (Це рідна земля, де народився і яку любиш, як тата й маму, і як солодкий спомин дитинства. І це твій власний світ, душа. А може, це наша річечка Синюха).

- Чому наша хата пахне її борщем? (Бо з цієї простої хати ми вирушаємо у світ. Ми пройдено багато доріг, та спогади дитинства залишаться найяскравішими та найщемнішими.)

- Чи любите ви той куточок землі, де народились? Чому?

- Чому річечка впадає у Дніпро? (У розумінні поета кожна людина потрібна Україні. Держава хоче, що "кожна маленька синя річка", що має свій талант, сили, знання, віддала все це рідній землі, яка від цього стане багатшою і сильнішою.)

3. Знайдіть у вірші "Сама собою річка ця тече" М. Вінграновського художні засоби і запишіть (метафору, епітети, порівняння).
"Сама собою річка ця тече"

Метафори	Епітети	Порівняння
"хата пахне їй борщем", "цвіте небо"	"тихенька синя доня", "небо здоровенне"	"Вузька, як до лоня", "я річечку... як тата й маму і як мед люблю"

Робота з репродукціями картин Андрія Антонюка

Учитель. Річку Синюху оспівав у своєму вірші не тільки Микола Вінграновський. Саме їй присвячені картини земляка М. Вінграновського, випускника нашої школи, лауреата Шевченківської премії, народного художника України А. Антонюка: "На чистій воді", "Лампада над Синюхою". Ось вони перед вами.

- Яка репродукція вам найбільше сподобалася? Чому?

- Які кольори переважають на картинах?

Учитель. М.Вінграновський у своїх поезіях витворив художній світ, у якому природа натхненно одухотворена. У творах поета тварини, птахи, рослини наділені здатністю мислити та перейматися, як люди. Іде дощ. Але це не просто дощ, а хтось такий у кожусі, у кого півобличчя — день, а півобличчя — ніч, рука — крило, а в торбі — кінь. І хата вже не просто хата, а бульбохата, стежка — стежкоюблуката. Поет М. Вінграновський оживив у своїх творах і річку, і дощ, і хату, і все довколишнє. Він змусив замилуватися звичайними красвидами як чарівною казкою, неповторністю, котра буває тільки раз у житті. І зробив це в такій досконалій поетичній формі, що не залишив нікого байдужим до своїх віршів.

Сьогодні ми познайомимося із поезією Миколи Степановича Вінграновського "Бабунин дощ". Але спочатку дайте відповіді на запитання.

"Бабунин дощ"

1. Бесіда за запитаннями

- Яке природне явище називаємо дощем?

- Які відчуття у вас викликає дощ?

- Які зміни в природі відбуваються після дощу?

Учитель доповнює, при потребі коментує відповіді.

2. Читання вірша "Бабунин дощ" вчителем.

3. Визначення незрозумілих слів.

4. Словникова робота

Клямка – пластинка з важільцем, якою зачиняють і відчиняють двері, хвіртку тощо.

Цяпота – дрібні краплі дощу.

Стежкоюблуката – неол. Стежка, всипана яблуками.

Чамрота – сильний аромат.

Кожух – довга, не вкрита сукном шуба з великим коміром, пошита з овечого хутра.

Бульбохата – калюжі, покриті бульбашками.

5. Робота в групах. Заповнення таблиці :

- 1 група – колонку "Рослинний світ (фітоніми)";
 2 група – колонку "Тваринний світ (зооніми)";
 3 група – колонку "Образ людини".

Рослинний світ	Тваринний світ	Образ істоти
Яблука	котяра	губи
м'ята	пташата	борода
Сад	їжаки	вухо
Степ	сов'яче око	руки
	вовче око	голова
	кінь	волосся (посріблене сідло)
		ноги
		обличчя

6. Усний портрет "Хто він?" На основі відстеженого створіть (усно) портрет цього образу.

7. Виписати з поезії метафори ("пускає бульби хата", "мокро дихає, і в бороді дрімають їжаки").

IV. Закріплення вивченого

Учитель. Сьогодні ми з вами познайомилися з поезією Миколи Вінграновського. Я думаю, що ви помітили, яка вона сонячна, добра, життєствердна, красива... Усе життя поета було по-справжньому натхненним. Хочу побажати, щоб кожен із вас зустрів свою щасливу зорю, щоб ви намагалися зробити якнайбільше корисних справ для нашої України, були гідними продовжувачами справи нашого славетного земляка.

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

Тестування

- М. Вінграновський народився у:
 - 1930 році;
 - 1936 році;
 - 1942 році.
- Інститут кінематографії закінчив у:
 - м. Києві;
 - м. Одесі;
 - м. Москві.
- "Літературна газета" опублікувала доробку з 15 віршів у:
 - 1961 році;
 - 1963 році;
 - 1970 році.
- Чарівником слова називають:
 - М. Рильського;
 - Т. Шевченка;
 - М. Вінграновського.
- Короткий віршований твір — це:
 - пісня;
 - порівняння;
 - метафора.
- Помер М.С. Вінграновський у:
 - 1998 році;
 - 2002 році;
 - 2004 р.

Обмін зошитами з метою взаємоперевірки тестових завдань

V. Оцінювання.

- А тепер прошу вас, діти, оцінити роботу на уроці за карткою самооцінки.

VI. Підсумок уроку.

"Відкритий мікрофон"

Сьогодні на уроці...

Я дізнався (-лась)...

Я зрозумів (-ла)...

Я навчився (-лась)...

Новим на уроці для мене було...

- А тепер спробуйте визначити, яким був для вас урок за допомогою синквейна.

Урок, цікавий, корисний, думала, спостерігала, творила. Вік живи — вік учись. Знання.

Урок, довгий, нудний, сиділа, страждала, втомилася. Я чекаю дзвінка! Випробування.
--

VII. Домашнє завдання.

1. Виразно читати поезії М. Вінграновського.

*2. Намалювати ілюстрації до творів.

*3. Написати твір-мініатюру на одну з тем: "Моя маленька річечка...", "Мій сад".